

BARBARA CIELECKA

Jeg har ikke talt meget om koncentrationslejren i mit liv. Jeg kunne ikke snakke om det. Tiden ændrer sig. Man skal åbne munden og komme ud med det hele. Det er godt, nemlig. Det er godt. Der er ikke mange tilbage, der har de oplevelser. Det er få stykker, og mange kan ikke huske det. Jeg kan huske det hele. Jeg kan se lejren for mig. Der kører et bånd i mit hoved hele tiden.

Interviewet af Liv Høybye og Kristina Mejlby Rosenberg, redigeret af Liv Høybye

Tekst og billeder er under ophavsret og må ikke gengives uden tilladelse.

BARBARAS TRAGEDIE

Er du parat? Så skal jeg fortælle dig fra den dag tyskerne kom til Polen. Det var den 1. september 1939. 10 dage før min 15-års fødselsdag.

Vi boede på landet dengang. Skal jeg begynde sådan? Med den første dag med krig? Vi vågnede om morgenen og hørte at tyskerne havde bombet i Polen om natten. Alle mennesker gik i panik. Stor panik. Hele familien flygtede. Vi gik dag

og nat til vi kom til en Dorf, som hed Kampinos. Byen er tre kilometer lang og grænser op til skoven, der hvor der er en puszcza. Hvad hedder det på dansk... Puszcza – en stor skov, hvor der bor mange sjældne dyr... Et naturreservat, ja. Nu begynder jeg at fatte det.

Vi var så sultne efter flugten. Jeg husker, at jeg plukkede blommer fra et træ i haven. Min søster stod på jorden. Så kom flyvemaskinerne og bombarderede. Jeg så, at de skød en polsk soldat fra flyveren og han var død. Og jeg var i træet og plukkede blommer. Tyskerne optog hele landsbyen med kampvogne i flere kilometer. Alle mænd i Kampinos skulle samles på pladsen og tyskerne tjekkede, om de havde knive, sakse eller barberblade. Hvis de havde det, blev de skudt. Min bror havde en barberkniv og børste, og min mor besvimed af angst. Tyskerne kiggede på ham, men de skød ham ikke. Det var heldigt. Derefter tog vi tilbage til vores eget hus på landet. Jeg skulle sørge for at alle fik mad, alle de gamle tanter, som ikke kunne bevæge sig. Da var næsten alle flygtet fra Kampinos, så jeg gik og fandt æg og brød, levende høns, som vi kunne slagte og koge på vejen.

TAGET TIL FANGE PÅ ÅBEN GADE

Jeg var så uheldig at tyskerne fangede mig på gaden. Jeg var i Lodz for at besøge min kusine. Jeg var kun en lille pige og jeg græd efter min mor og mine søskende. De puttede os i en villa – vi var flere piger samlet. Der kom en læge til villaen, som målte og vejede os. De ville have smukke, blonde piger, som de kunne sende til Tyskland, for at lære tysk og blive gift, sagde de. De sendte mig til Berlin. Jeg skulle arbejde for en SS-mand, der havde en tobaksforretning. Konen var sådan et dårligt menneske. Hun var gravid og skulle snart føde. Hun havde et barn på tre år og en husbestyrerinde og jeg skulle hjælpe til med barnet. Efter tre-fire dage kom et postbud med breve og jeg kunne genkende min mors håndskrift på et af brevene. Konen sagde, at det ikke var til mig, men jeg sagde, at det var det. Så slog hun mig i ansigtet. Jeg pakkede mine ting og tog alle mine kjoler på uden på hinanden, så ingen lagde mærke til noget og gik til banegården, hvor jeg tog et tog til Breslau. Jeg stak af.

Jeg ankom til Breslau, men hvordan kunne jeg komme hjem? Jeg spurgte mig omkring, men så kom politiet og jeg spurgte dem, hvordan jeg kunne komme

hjem. De begyndte at udspørge mig – hvor jeg kom fra og hvorfor jeg var alene. De arresterede mig og satte mig i fængsel i Kletschkau. Hver dag kom en bondemand og hentede os fra fængslet og kørte os på arbejde på landet. En dag blev jeg hentet på landet af en SS-familie, som tog mig med til Berlin igen.

Barbara Cielecka i 1946, privat foto.

Billedet er under ophavsret og må ikke gengives.

TILBAGE TIL BERLIN

I Berlin boede jeg i Westenfelde West på 35 Margarethenstrasse. SS-manden havde en kone og en datter og endnu en datter, som var SS-officer i en koncentrationslejr. Jeg ville ikke lære tysk og ikke modtage undervisning. Jeg ville hjem. Jeg ville hjem, jeg ville hjem, jeg ville hjem. Jeg var så bange. Jeg græd meget. Jeg ville ikke være der, men der var ingen muligheder. Hvordan skulle jeg forsvinde? Jeg sagde til en veninde, der var polak som jeg, at jeg ville hjem til min mor. Jeg ville begå selvmord og forgifte mig selv, for jeg ville ikke være i Tyskland. Men hun sladrede om mig og jeg blev arresteret og kom i fængsel i Charlottenburg. Herfra blev jeg sendt på landet, hvor jeg skulle arbejde, men jeg kunne ikke, for jeg var så ulykkelig og græd. Derfor kom jeg i et nyt fængsel på Alexanderplatz. Vi var over 50 mennesker, og der var ikke

plads til at sidde ned. Der var kun seks senge til alle de mennesker. Vi vidste ikke, hvad vi ventede på. Vi ventede der i fem eller seks måneder.

ANKOMST TIL RAVENSBRÜCK

I maj 1942 kom transporten til Ravensbrück. Skal jeg fortælle dig, hvordan vi blev modtaget i lejren? Jeg kan huske det hele. Jeg kan se lejren endnu. Da vi ankom, troede vi, at man kom ud af koncentrationslejren igen, men ingen kom ud derfra. Det vidste vi ikke.

Vi ankom og skulle vente ved en stor bygning. Der var bunkere, krematorie, køkken og kontorer. Først skulle vi i bad. Hvorfor skulle vi i bad? Vi skulle i bad. Al tøjet af og så fik vi klippet håret. De klippede os totalt med en maskine. Skaldede. De lavede madrasser af håret. Og af mennesker lavede de sæbe. Og fra skindet lavede de handsker.

Så fik vi fængselstøj på. Stribet blåt med lidt hvidt. I Auschwitz blev man tatoveret, men hos os fik man en stofvinkel på overarmen og et nummer. Mit nummer var 11097. Det stod på et hvidt stykke stof under vinklen. Jeg var politisk fange, så min vinkel var rød. Tyveknægte var grønne, sorte vinkler betød luder, lilla var bibelforsagere. Og så skulle vi i karantæne, hvor vi skulle vente nogle uger, for at undgå sygdomme. Man kan ikke tælle uger eller dage der. Man har levet lidt som... Ja.

Senere så fik jeg et bloknummer, 16, og så fik jeg arbejde på Stoffeberei.

Hvordan siger man det på dansk? Man væver. Et væveri. Jeg var heldig at få et arbejde inde i lejren. De fleste arbejdede udenfor lejren. Hos Siemens og hos andre, de lavede våben og uniformer til soldaterne.

Der var to SS-kvinder på væveriet, som passede på os. En af dem hed Lorenz og den anden Pessina. Hun vejede måske 200 kilo og hun var så sød. Hun havde musefarvet hår i fletninger fra ører til ører. Vi var alle sammen heldige, fordi de to passede på os. Lorenz sagde: "Weiter machen, weiter, weiter, los, los, los, los, weiter, arbeit." Den anden sagde aldrig noget. De fleste på væveriet var russiske kvinder. Krigsfanger, som skulle have været i en Offlag – officerslejr, men de havde sendt dem forkert til koncentrationslejren Ravensbrück.

SULT

Til middag fik vi roesuppe. Du ved godt, det er til kørerne. Suppe med skræl og det hele. Sommetider fik vi fire små pillekartofler ved siden af på tallerkenen. Om aftenen fik vi i starten 1/3 rugbrød. Herefter 1/4 og så 1/6 og til sidst en lille skive. Og kaffe. Sort kaffe lavet af agern fra egetræer. Det var det hele. Om morgenen fik vi ikke noget. For aftensmaden skulle række til morgen. Hvem gemte noget? Vi var kun sultne og sultne og sultne. Jeg tænkte, at jeg ville spise den ret og den ret. Jeg tænkte på luksusmad hjemmefra... Bagte kartofler med creme fraiche og kaviar, farserede kyllinger, hakket kød med en pakke smør, sukker, salt, franskbrød ristet i smør og æltet sammen med persille. Farseret kalvebryst og pattegrise, som vi slagtede og bagte helt i ovnen. Åhhh det smagte så dejligt. Jeg tænkte meget på mad.

Når vi ikke arbejdede, sad vi på sandet mellem blokkene eller stod appel på pladsen. Vi snakkede om alle mulige ting i lejren. Vi lavede også undervisning, så hjernen ikke gik i stå. Jeg fik mange venner i lejren, især de russiske piger, som jeg arbejdede med.

Hvis jeg arbejdede om aftenen sendte den ene SS-kvinde mig ned efter brød og havregrød til dem. Havregrøden kom i en kande med mælk og sukker i, og på vej tilbage kiggede jeg mig omkring og drak af kanden. På den måde fik jeg lidt ekstra.

APPEL

En gang i Appelstrasse, hvor man skulle stå appel to gange om dagen, så jeg, at noget bevægede sig under en stor presenning. Jeg løftede i presenningen og så, at det var mennesker. Mange mennesker, som lå der. Halvdøde og døende. De lå på gaden. Smidt ud fra blokkene. Ud ad vinduerne. Jeg fik et chok. Hvad kunne jeg ellers... Ung pige. Et chok.

Når vi stod appel blev vi talt op af en aufseherin. En SS-kvinde. Der var sådan en for hver blok. Der var også bloktilsynsdamer og stuetilsynsdamer. Det var fanger, som os.

Bloktilsyndamerne havde talt fangerne fra sin egen blok. Hvis tallet ikke passede, stod vi på appelpladsen i timevis. Tallene skulle jo gå op. Der kom

mange tusinde mennesker til appel. De underrettede om kvinderne, der var syge og om dem, der arbejdede om natten. Jeg gik rundt på pladsen sammen med de andre. En morgen, jeg tror, at det var november, var det koldt og jeg havde endnu ikke fået træsko på fødderne. Vi havde alle nøgne fødder indtil omkring november måned.

Appelpladsen var for kold for fødderne. Vi slog hinanden på ryggen, for at få varmen. Engang havde jeg et avisstykke med til appel, som jeg lagde ned under min ene fod. Jeg nåede ikke at lægge det under den anden, før jeg fik en lussing af bloktilsynsdamen. Hun hed Gierkowa og var også polak. Jeg gjorde ikke noget ved det. Jeg var vant til at blive nedgjort. Jeg tænkte kun på ikke at fryse og få slag.

FLUGT

Den 23. eller 25. april 1945 kom de svenske biler. De skulle evakuere fanger til Sverige. Da de åbnede porten, var vi allerede marcheret væk og svenskerne vidste ikke hvorhen. Tyskerne tvang os på march væk fra lejren. Vi gik i dage – vi gik og gik. Jeg husker ikke, om vi sov eller om vi fik noget at spise. De ville likvidere os alle sammen. Vi marcherede til en flyveplads, som var bygget inde i skoven. En stor, vild skov og sammen med de russiske piger stak jeg af. Vi forsvandt. Vi fandt et hus, som var efterladt af tyskerne. De var flygtet fra russerne, der var på vej. Vi fandt lidt mad i huset, og vi festede og spiste med andre fanger der var stukket af. Vi blev i huset indtil den russiske hær kom og tog de russiske piger med. Så var jeg alene. Jeg skulle til Mecklenburg. Rundt omkring hang der plakater og aviser, hvor der stod at, hvis man var fange, kunne man komme hjem med transport fra Mecklenburg.

Jeg boede der på et opsamlingscenter. Herfra sendte de transportere ud alle steder. Først i efteråret kom jeg hjem til Polen. Det var dejligt at se min familie igen. Min bror havde været i Auschwitz. Da han kom hjem, lignede han et lig. Min far havde de skudt på. De havde leget med ham, som om han var en kanin, så han mistede et ben. De overlevede. Min søster var i en arbejdslejr, hvor hun var sygeplejerske. Min mor var ikke i lejr. Hun var hjemme på landet. Jeg var præcis tre år i Ravensbrück.

Erindringen er en del af projektet "Krigens Sidste Stemmer – fortællinger fra aarhusianske plejehjem." Projektet er blevet til gennem et samarbejde mellem Sundhed og Omsorg i Aarhus Kommune, Stadsarkivet, frivillige fra Besættelsesmuseet i Aarhus 1940-1945/Den Gamle By samt fotojournaliststuderende fra Danmarks Medie- og Journalisthøjskole.

Du kan også læse erindringen i magasinet under følgende link:

<http://reader.livedition.dk/aarhuskommune/880/>